

Hørings svar – regelverksoppfølging av etterlattereformen i folketrygden

Pensjonistforbundet og SAKO (LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Forbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens Vegvesens Pensjonistforbund) viser til Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsnotat datert 13. juli 2022 med regelverksoppfølging av etterlattereformen i folketrygden, og forslag til lovendringer og forskriftsutkast.

Pensjonistforbundet mener

Reformen av etterlatteytelsene for alderspensjonister er ikke sosialt bærekraftig. Den er kvinnefiendtlig og har svært uheldige fordelingsmessige konsekvenser. Pensjonistforbundet får mange bekymrede meldinger fra medlemmer som følge av at etterlatteytelsene skal utfases. Det gjelder spesielt enker, men også ektepar som ønsker trygghet for fremtiden når den ene ektefellen faller fra.

Det er svært skuffende at Støre-regjeringen sender ut forslag på høring som følger opp etterlattereformen de selv var motstander av. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV gikk kraftig imot reformforslagene i desember 2020, og kan i dag skape et nytt flertall for en reell reform av etterlatteytelsene for alderspensjonister i folketrygden. Pensjonistforbundet ber regjeringen gjøre det de tidligere har foreslått. De bør fremme forslag til Stortinget om nødvendige lovendringer som sikrer at etterlatte alderspensjonister får videreført etterlatteytelser også for årskullene med opptjening av ny alderspensjon fra folketrygden. Vi ber også om at etterlatteytelsene for alderspensjonister reguleres på samme måte som ordinær alderspensjon.

Innledning

Det har vært et mål at reformene av pensjonssystemet er basert på brede politiske forlik. Reformen av etterlatteytelsene i folketrygden ble imidlertid vedtatt av et svakt flertall. Solberg-regjeringen (H, V og KrF) vedtok i desember 2020, med støtte fra FrP, å utfase etterlatteytelsene for alderspensjonister i folketrygden. Det daværende mindretallet bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV var imot forslaget. Disse partiene har som kjent flertall i dag. Partiene Rødt og Miljøpartiet De Grønne stemte også imot utfasingen.

Tillegg til etterlatte alderspensjonister

Etterlatte alderspensjonister kan ha rett på å få alderspensjonen beregnet etter særskilte regler dersom dette gir en høyere pensjon enn egenopptjent pensjon. Ved å «arve» deler av den opptjente tilleggspensjonen til den avdøde ektefellen kan man få et gjenlevendetillegg som gir en høyere alderspensjon når ektefellen dør.

Gjenlevendetillegget er ikke videreført i det nye alderspensjonsregelverket. Dermed utfases etterlatteytelsene i folketrygden for alderspensjonister født i 1963 eller senere. Etterlatte i årskullene 1954 til 1962 kan få beregnet gjenlevendetillegg for den andelen av alderspensjonen som beregnes etter de gamle opptjeningsreglene. Alderspensjonister som får beregnet alderspensjonen etter gammelt regelverk (de født i 1953 eller tidligere) kan fremdeles få et gjenlevendetillegg basert på pensjonsopptjeningen til den avdøde ektefellen.

Videre er det vedtatt at personer født i 1944 eller senere som mottar gjenlevendetillegg ikke lenger skal få oppregulert tillegget årlig. Tillegget skal holdes nominelt uendret. Tilleggets realverdi blir dermed redusert hvert år i takt med prisstigningen i samfunnet. Personer i årskullene 1954 til 1957 som har fått innvilget gjenlevendetillegg vil få redusert tillegget når alderspensjonen blir oppregulert. Vi forstår dette som at personene som berøres av dette kan ende opp flere år hvor samlet pensjon fra folketrygden dermed ikke vil oppreguleres i det hele tatt.

Pensjonistforbundet er sterkt imot avviklingen av etterlatteytelsene til alderspensjonister i folketrygden, samt den manglende reguleringen for dem som mottar slike ytelser. Vi mener gjenlevendetillegget burde vært tilpasset og videreført i ny alderspensjon fra folketrygden, og med bedre fordelingsvirkninger for dem med de laveste pensjonene enn i det gamle regelverket. Det er i alle hovedsak kvinner som mottar gjenlevendetillegg, og en avvikling vil på sikt øke kjønnsforskjellene ved at kvinner får enda lavere gjennomsnittlig alderspensjon enn menn.

Vurderingene av de likestillingsmessige konsekvensene av endringene har tilsynelatende ikke hatt noen påvirkning på vedtakene. Endringene rammer kjønnene svært ulikt. I 2020 var det om lag 120 000 mottakere av alderspensjon med gjenlevendetillegg. Nær 95 prosent av disse var kvinner. (kilde: Prop. 13 L (2020-2021), s. 85). I 2015 var gjennomsnittlig størrelse på gjenlevendetillegget om lag 38 000 kroner (kilde: NOU 2017: 3). For mange er tillegget helt nødvendig for at hverdagen går rundt økonomisk. Når reformen får effekt og gjenlevendetillegget opphører vil den økonomiske situasjonen for nye enker dermed bli langt vanskeligere enn tidligere. Flere vil oppleve større fall i levestandard når ektefellen dør.

At enkelte årskull som har krav på gjenlevendetillegg ikke lenger skal få oppregulert tillegget hvert år er også svært uheldig. Det er for tiden høy prisvekst, noe som setter press på økonomien til noen og enhver. Pensjonister har i flere år siden pensjonsreformen opplevd en svekkelse av kjøpekraften, som følge av svakere pensjonsregulering enn prisveksten. Dersom deler av pensjonen ikke skal oppreguleres i det hele tatt utvides denne problematikken ytterligere. Pensjonistforbundet er sterkt kritisk til at det innføres nye metoder for å underregulere pensjonene. Når underreguleringen kun

rammer etterlatte alderspensjonister som i 95 prosent av tilfellene er kvinner så er det ekstra problematisk fordelingsmessig.

Dagens Stortingsflertall ønsket en videreføring for etterlatte alderspensjonister

I Innst. 128 L (2020-2021), s.11, gikk komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV mot forslagene som var fremmet av Solberg-regjeringen:

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er uenig i et slikt historisk brudd med vår tradisjon for utbetaling av målrettede velferdsytelser som skal medvirke til mer jambyrdige forhold mellom folk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sine innledende merknader om at antall mottakere etter årtusenskiftet har gått ned og forventes å fortsette å gå ned i takt med kvinners egen optjening i takt med økt levealder for menn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at dagens rettigheter til etterlatte alderspensjonister videreføres i reglene om ny alderspensjon fra folketrygden.»

Disse medlemmer slutter seg ikke til regjeringens forslag, og anbefaler å gå imot forslaget.

Partiene fremmet også mindretallsforslag:

- Forslag nr. 1 fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at rettighetene til etterlatte under 67 år videreføres som i dag.

- Forslag nr. 2 fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at dagens rettigheter til etterlatte alderspensjonister videreføres i reglene om ny alderspensjon fra folketrygden.

- Forslag nr. 3 fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at dagens rettigheter til etterlatte uføre videreføres i reglene om ny uføretrygd.

Oppsummering

Pensjonistforbundet krever en tilpasning og videreføring av etterlatteytelsene for alderspensjonister i den nye alderspensjonen fra folketrygden. Dette kravet er i tråd med hva det nåværende stortingsflertallet tidligere har uttrykt. Vi forventer at politikerne holder det de lover, og ikke sier noe i opposisjon og gjør noe annet i posisjon. Vi ber også om at gjenlevendetillegget reguleres på samme måte som ordinær pensjon, slik at denne gruppen ikke får en svakere kjøpekraftsutvikling enn andre pensjonister.

Vennlig hilsen

For Pensjonistforbundet

Arne Halaas
Generalsekretær

Sindre Farstad
Seniorrådgiver pensjon